

Naval's Role in the Development of the Makran Coastal and Its Impact on the Economic Security of the South-East of the Country

Hamzeh Ali Kaviani¹, Arsalan Golinejad*², Abbas Chenarani³, Mehriar Alimohammadi⁴

Abstract

Purpose:

This study aims to explain the role of IRI Navy in the development of Makran coasts and its impact on economic security of the southeast of the country.

Method:

This mixed-method research is both qualitative and quantitative. The statistical population of the study consists of 186 senior officers of IRI Navy, based on random sampling method using Krejcie and Morgan table, who have served in operational and combat areas. In the qualitative part, sampling was done purposefully with interview tools, based on which 7 organizational experts with operational and information records were interviewed. The questionnaires were researcher-made and the analysis of the collected data was performed by SMART PLS statistical software.

Findings:

The results of this study revealed 22 factors related to the role of IRI Navy, 13 indicators for the development of Makran Coasts, and 9 factors for its economic security

Conclusion:

The findings of the study showed that IRI Navy has a positive and statistically meaning impact on the development of Makran Coasts. Meanwhile, the development of the Makran Coasts has a positive and statistically meaning effect on its economic security.

Keywords: Economic Security, Makran Coasts, IRI Navy.

1- PhD in Passive Defense, University of Strategic Sciences, Iran

2- Master of Media Management (Passive Defense), School of Marines, Imam Khomeini University of Marine Sciences, Nowshahr, Iran .Corresponding author: qolinejad1359@gmail.com

3- Assistant Professor, School of Management and Marine Commissioner, Imam Khomeini University of Marine Sciences, Nowshahr, Iran

4- Instructor, Department of Special Operations, School of Marines, Imam Khomeini University of Marine Sciences, Nowshahr, Iran

نقش نداجا در توسعه سواحل دریایی مکران و تاثیر آن بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور

حمزه علی کاویانی^۱، ارسلان قلی نژاد^۲، عباس چنارانی^۳، مهريار علی محمدی^۴

چکیده

هدف: این پژوهش با هدف تبیین نقش نداجا در توسعه سواحل دریایی مکران و تأثیر آن بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور انجام شده است.

روش: روش تحقیق در این پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت داده آمیخته بود. روش نمونه‌گیری در بخش کیفی به صورت هدفمند و ابزار گردآوری داده‌ها مصاحبه نیمه ساختار یافته بود که بر حسب اشباع داده با تعداد ۷ نفر از خبرگان و کارشناسان نداجا که دارای سوابق عملیاتی بودند انجام شد. روش تحلیل داده‌ها از طریق تحلیل محتوا انجام گرفت و در بخش کمی جامعه آماری پژوهش متشکل از افسران ارشد نداجا می‌باشد که دارای سابقه خدمت در مناطق عملیاتی و رزمی بودند که با استفاده از جدول کرجسی مورگان تعداد ۱۸۶ نفر به عنوان نمونه از طریق روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شد. روش گردآوری داده پرسشنامه محقق ساخته بود. و تجزیه و تحلیل داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله نرم‌افزار آماری smart pls انجام پذیرفت.

یافته‌ها: تعداد ۲۲ شاخص جهت نقش‌های نداجا و ۱۳ شاخص برای توسعه سواحل مکران و ۹ شاخص برای امنیت اقتصادی در بخش کیفی تحقیق شناسایی گردید

نتیجه‌گیری: نتایج حاصل از تحقیق نشان داد که نقش‌های نداجا بر توسعه سواحل مکران تأثیر مثبت و معنی‌دار دارد و این در حالی است که توسعه سواحل مکران بر امنیت اقتصادی نیز تأثیر مثبت و معنی‌داری داشت.

کلید واژگان: امنیت اقتصادی، سواحل مکران، نداجا

۱. دکتری پدافند غیر عامل، دانشگاه علوم استراتژیک، ایران
۲. کارشناسی ارشد مدیریت رسانه دانشکده تفنگداران دریایی، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر، ایران، نویسنده مسؤل: qolinejad1359@gmail.com
۳. عضو هیئت علمی دانشکده تفنگداری، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر، ایران
۴. مربی گروه عملیات ویژه دانشکده تفنگداران دریایی، دانشگاه علوم دریایی امام خمینی (ره) نوشهر، ایران

مقدمه

اقیانوس هند با مساحت ۷۴ میلیون کیلومترمربع سومین اقیانوس جهان از نظر وسعت به‌عنوان مرکز چالش‌های قرن بیست و یکم می‌باشد و سواحل مکران که نیمی از سواحل جنوب کشور را در گستره‌ای به وسعت تقریبی یک هزار کیلومتر در برمی‌گیرد، پهنه گسترده‌ای است در شمال اقیانوس هند و این فضای سرزمینی از مزیت‌های نسبی گسترده‌ای برخوردار است لذا در تصمیم‌گیری‌های کلان ملی و فراملی نقش پررنگی در مقیاس منطقه‌ای به خود گرفته و از زمانی که نیروی دریایی راهبردی مأموریت دفاع در عمق دریای عمان را عهده‌دار شده است توان آن را دارد به‌عنوان محوریت انسجام ترجمان‌های دریایی کشور بستر اقتصاد دریا- پایه و خشکی- پایه را در طول سواحل مکران مهیا نماید. ظرفیت‌های فراوان ژئواکونومیک سواحل مکران برای توسعه و محدودیت‌های سواحل خلیج فارس که در حال حاضر در تجارت و بازرگانی کشوری دارای نقش ملی و بین‌المللی هستند باعث تغییر رویکرد مسئولین نظام و دولت‌مردان جمهوری اسلامی ایران گردیده و جهت ایجاد تمرکز کانونی فعالیت‌های جمعیتی، بازرگانی، صنعتی، گردشگری، ماهی‌گیری و نظامی اقدامات و گام‌های مؤثری برداشته شده است (کریمی‌پور، ۱۳۸۱). با نگاهی اجمالی به وضعیت سرزمین‌های ساحلی مکران این مهم به ذهن متبادر می‌شود که علی‌رغم ارزش حیاتی این منطقه به لحاظ امنیتی، اقتصادی و سیاسی، متأسفانه توجه کافی به عناصر مربوط به توسعه امنیت اقتصادی از طریق توسعه دیگر عناصر قدرت ملی نگردیده است و یا اقدامی صورت نگرفته است. با توجه به عدم توسعه‌یافتگی این سواحل، چالش‌های عمیقی را از لحاظ مسائل اقتصادی و اجتماعی به بار آورده است، نرخ بیکاری بالا، افزایش روزافزون طلاق، روند تصاعدی قاچاق کالا، آمار نگران‌کننده بزه، و روند رو به رشد اعتیاد که بیش‌تر از محروم بودن این مناطق ناشی می‌شود ضرورت اتخاذ سیاست‌هایی که به توسعه اقتصادی و اجتماعی این مناطق منجر شود را ایجاب می‌کند. این در حالی است که توانمندی‌های سواحل جنوب شرق ایران به‌ویژه سواحل دریای عمان شامل پتانسیل‌های اقتصادی، ارتباطی، نظامی و همگرایی ملی این منطقه در توسعه ملی کشور نقش اساسی دارد. در چنین شرایطی با در نظر گرفتن گسترش محل مأموریت نداجا در سواحل جنوب شرق کشور مسئله اصلی این است که نداجا چگونه می‌تواند در توسعه سواحل دریایی مکران و امنیت اقتصادی آن نقش آفرینی کند. بیش‌تر کشورها در صحنه سیاست جهانی، در پی طرح‌ریزی و اجرای راهبردهای جدیدی هستند تا بر اساس آن بتوانند منافع ملی خود را با توجه به ساختار جدید در نظام بین‌الملل تأمین نمایند. در چنین شرایطی بی‌توجهی به ظرفیت‌های بالقوه سواحل مکران و فراهم نشدن زمینه‌های بهره‌گیری از این ظرفیت‌ها موجب عدم تحقق توسعه و ایجاد ناامنی اقتصادی در این منطقه می‌گردد. به همین واسطه به نظر می‌رسد نقش‌هایی که این نیرو پیشتر در منطقه خلیج فارس ایفا می‌کرده کافی نبوده و با تغییر محیط جدید نداجا می‌تواند نقش‌هایی جدید را در توسعه سواحل مکران ایفا نماید و بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور اثرگذار باشد.

با توجه به این که نیروی دریایی به‌عنوان اصلی‌ترین یگان مستقر در سواحل مکران و با علم به این که از مقدرات و توانمندی‌های لازم برخوردار است بی‌شک نقش آن در توسعه سواحل مکران و تضمین امنیت اقتصادی آن انکارناپذیر خواهد بود. لذا شناخت شاخص‌ها و مؤلفه‌هایی که به انجام این مأموریت کارآمد کمک خواهد کرد از اهمیت قابل توجهی برخوردار خواهد بود که محقق در این تحقیق سعی در انجام آن بوده است.

مبانی نظری تحقیق

نظریه قدرت دریایی

- این نظریه از سوی آلفرد تایر ماهان (۱۹۱۴-۱۸۴۰) دریا سالار آمریکایی ارائه گردید. ماهان معتقد بود که قدرت‌های اقیانوسی همیشه دست بالا را خواهند داشت. ماهان حدود ۴۱ سال در نیروی دریایی آمریکا خدمت کرد. ایشان فضاهای دریایی و اقیانوسی را در شکل‌گیری قدرت دریایی و تولید قدرت جهانی و کنترل و محاصره قدرت بری مؤثر می‌دانست. چهار جنبه فضایی-جغرافیایی در سطح کره زمین بر شکل‌گیری تفکر ژئوپلیتیکی ماهان تأثیر گذاشت. گستردگی و پیوستگی بدنه‌های آب در سطح کره زمین که می‌توانست به شکل‌گیری یک سیستم پیوسته متحرک بر سطح آن کمک کند.
- ✓ وجود پهنه خشکی یک دست و بدون دسترسی به آب‌ها در خشکی اوراسیا که فقط از طریق اقیانوس منجمد شمالی به اقیانوس‌های جهان راه داشت.
- ✓ وجود زبان‌ها و لبه‌ها (کرانه‌های) خشکی و متصل به آب‌ها در حاشیه اوراسیا شامل اروپا، جنوب اروپا و جنوب شرق آسیا و غیره.
- ✓ وجود موقعیت‌های گسسته خشکی، مجزا از اوراسیا و در داخل آب‌ها شامل سه مجموعه ژاپن، انگلیس و آمریکا. در مقایسه قدرت دریایی و خشکی، ماهان قدرت خشکی را محاصره شده از سوی یک قدرت دریایی تصور می‌کرد. ماهان معتقد بود که انگلیس به‌عنوان یک کشور دریایی از چنین امکانی برخوردار بود. آمریکا نیز می‌توانست قدرت دریایی برتر باشد زیرا از موقعیت جغرافیایی امنی برخوردار است و به دو اقیانوس راه دارد و از دسترس سایر کشورهای بزرگ دور است ولی می‌بایست جزایر هاوایی را در کنترل خود گیرد و کانال پاناما را نیز احداث کند.
- ماهان برای تبدیل شدن یک کشور به قدرت دریایی شرایط شش‌گانه زیر را پیشنهاد کرد:
- ۱- موقعیت جغرافیایی کشور: مجاورت یک کشور با یک یا چند دریا که بر دسترسی برای حمل و نقل، کنترل راه‌های استراتژیک و پایگاه‌ها و غیره مؤثر است.
 - ۲- وضع طبیعی ساحل: ساحل دارای پناهگاه، بر تجارت دریایی، ایجاد بندرگاه، نیروی دریایی و غیره مؤثر است. سواحل دارای پناهگاه و عمیق منبع ثروت و قدرت هستند البته باید در شرایط جنگی قابل دفاع باشند.
 - ۳- گسترش ساحل: باعث تماس بیشتر کشور با آب‌ها شده و دسترسی را افزایش می‌دهد ولی سواحل قابل دفاع و بهره‌برداری اهمیت دارند.
 - ۴- اندازه جمعیت: افراد کشور هر چه بیشتر باشند در تأمین قدرت دریایی و نیروی سرباز مؤثرتر است.
 - ۵- شخصیت ملی: وجود روحیه دریانوردی، علاقه به توسعه روابط با سایر ملل و تجارت گسترده و صلح آمیز برای توسعه قدرت دریایی گام اساسی است.
 - ۶- وضع سیاسی دولت: کیفیت نظام سیاسی و دولت در توجه به قدرت دریایی، بهره‌برداری از جمعیت، منابع و فرصت‌های موجود تأثیر داشته و می‌تواند به افزایش قدرت دریایی کمک کند (حافظنیا و کاویانی‌راد، ۱۳۸۸).

عوامل امنیتی و سیاسی

سواحل دریای عمان، یا بنا به تأکید رهبر انقلاب، سواحل مکران، عقبه منطقه خلیج فارس در برابر دشمنان فرامنطقه‌ای ایران به حساب می‌آید؛ به نحوی که نیروهای متخصص برای هر گونه اقدامی در خلیج فارس، مجبور به عبور از این دریا هستند. با توجه به احاطه ایران بر کرانه شمالی دریای عمان، با یک برنامه‌ریزی دفاعی دقیق می‌توان به مقابله با تحرکات دشمن در این منطقه پرداخت و آن را در خلیج فارس در تنگنا قرار داد (فیضی، ۱۳۹۰). سواحل جنوب شرقی ایران به لحاظ جایگاه نظامی می‌تواند در اتخاذ استراتژی‌های فرامنطقه‌ای برای ایران تعیین‌کننده باشد و توان تحرک میان آب‌های اقیانوسی را به نیروی دریایی ایران ببخشد. این به معنای گسترش حوزه عملیات نظامی ایران، فراتر از حوضچه خلیج فارس و امکان تبدیل آن به یک قدرت دریایی استراتژیک است. بر خلاف محیط بسته خلیج فارس، دریای عمان و اقیانوس هند، با پیوند دادن ما به آب‌های آزاد، امکان این تبدیل را به ما می‌دهد. وجود پایگاه هوایی چابهار و توسعه آن می‌تواند قدرت نظارتی و کنترل ایران را بر بخش شمالی اقیانوس هند افزایش دهد (حافظ‌نیا و کاویانی‌راد، ۱۳۸۸).

سواحل و آب‌های جنوب شرق ایران دارای عمق استراتژیک خاصی است که توان بالایی را برای ایران در مقابله با چالش‌های دفاعی-امنیتی منطقه تضمین می‌کند. اگر چه تفکر راهبردی دفاعی ایران در جنوب، بر خلیج فارس متمرکز است، چنانچه صحنه عملیاتی ایران قبل از ورود به خلیج فارس، از دریای عمان طراحی شود، توان استراتژیک مضاعفی در اختیار ایران قرار می‌گیرد. استراتژی دریایی، نقش عمده‌ای در توسعه فرامنطقه‌ای کشور بازی می‌کند. بر طبق نظریه آلفرد ماهان، از پدران علم استراتژی، نظارت بر دریاها، اولین گام در راه کسب قدرت برتر جهانی است. به نظر وی در نزاع بین قدرت‌ها، نیروهایی که در موقعیت برتر دریایی قرار دارند، از امکانات بیشتری برای دست گرفتن ابتکار عمل نظامی برخوردارند (کامران، ۱۳۸۱).

امنیت اقتصادی

مطابق نظر مریکانتلیست‌ها، دولت موفق دولتی بود کالای بیش‌تری صادر و کالای کم‌تری وارد کند، زیرا در این صورت دولت می‌توانست طلای بیش‌تری را که در آن زمان علامت قدرت بود، ذخیره کند. قدرت نیز مفاهیم ثابت و امنیت را تداعی می‌کرد. بنابراین، داشتن طلا به مفهوم بیمه شدن صلح و ثبات کشور بود. در قرن ۱۸ در دکترین لیبرالیستی که با کتاب ثروت ملل آدام اسمیت بنیان نهاده شد، درک متفاوتی از امنیت اقتصادی مطرح شد. آن‌ها امنیت اقتصادی را از سطح دولت به سطح امنیت بازار تنزل دادند. این برداشت از امنیت اقتصادی (که هم‌چنان باقی است) تا سطح یک فرد قابل تنزل است. در این اندیشه، دولت‌ها نقشی حاشیه‌ای در جامعه جهانی دارند و تابع منافع و ارزش‌های اقتصادی و بازاری هستند. دولت تنها در شرایطی که برخی عوامل بخواهند ثبات بازار را مختل کنند، در بازار دخالت می‌کند. بنابراین، امنیت اقتصادی در چارچوب اندیشه لیبرالیسم، به امنیت اقتصادی روابط بین‌الملل (بازارها) و امنیت اقتصادی افراد اطلاق می‌شود. انعطاف‌پذیر بودن بازارها تضمین‌کننده ثبات و امنیت سیاسی و اقتصادی است. اندیشه لیبرالیسم مورد انتقاد لنین قرار گرفت. او معتقد بود که قشرهای پرولتاریا (یعنی کارگران و زحمتکش‌ان) که پایه سیستم‌اند، امنیت اقتصادی یا ایمنی ندارند. اما سرمایه‌داران صاحبان عوامل تولید هستند تنها در صورتی طبقه کارگر به امنیت اقتصادی می‌رسد که علیه سیستم موجود شورش کند و این دور باطل را بگسلد. مکتب وابستگی در چارچوب مارکسیسم، امنیت اقتصادی را در ارتباط متقابل میان مرکز و پیرامون توضیح می‌دهد و معتقد است اقتصادهای باثبات مربوط به کشورهای مرکز و اقتصادهای بی‌ثبات مربوط

به کشورهای پیرامونی است. نتیجه اینکه دیدگاه تاریخی امنیت اقتصادی سه سطح از امنیت را باهم ترکیب می‌کند: سطح کلان (مرکانتلیست‌ها) که تنها امنیت اقتصادی دولت را مهم می‌داند، سطح خرد (لیبرالیستی) که بازار را محور امنیت اقتصادی می‌داند، سطوح خرد و کلان (مارکسیستی) (مرادسیف، ۱۳۸۹).

آثار امنیت اقتصادی بر متغیرهای اقتصادی در کوتاه‌مدت و بلندمدت

وجود ناامنی اقتصادی در یک کشور، باعث می‌شود که اعتمادبخش خصوصی به نظام بانکی کاهش یابد. در چنین حالتی بخش خصوصی از یک طرف همواره تمایل دارد سپرده‌های مدت‌دار خود را در بانک‌ها کاهش داده و آن‌ها به سپرده‌های دیداری یا پول نقد تبدیل کند و از طرف دیگر میزان دریافت وام و اعتبارات از سیستم بانکی افزایش می‌یابد. این موضوع، باعث می‌شود که ضریب تکاثر پول و مقدار عرضه پول کاهش یافته و در جامعه به دلیل افزایش میزان تقاضا بر اثر انگیزه‌های مختلف معاملاتی، سفته‌بازی و معامله احتیاطی افزایش یابد. به هر میزان، ناامنی اقتصادی در یک کشور بیش‌تر باشد، حجم پول نقد و سپرده‌های دیداری نسبت به حجم نقدینگی بالاتر رفته و این پدیده منجر به افزایش نرخ بهره سرمایه‌گذاری و هزینه تمام شده کالاها و خدمات می‌شود.

تأثیر بر سرمایه‌گذاری مولد؛ ایجاد و گسترش ناامنی اقتصادی در یک کشور باعث می‌شود که تمایل عاملان اقتصادی به فعالیت در بخش‌های مولد کاهش یابد. به‌ضرورت دیگر به دلیل افزایش هزینه‌های سرمایه‌گذاری، میزان سرمایه‌گذاری به‌خصوص در بخش‌های مولد کاهش می‌یابد؛ چرا که در این حالت معمولاً فعالان اقتصادی به سرمایه‌گذاری در بخش بازرگانی، دلالی و واردات قاچاق روی می‌آورند. نتیجه این وضعیت، کاهش سرمایه‌گذاری در امر خرید وسایل و ابزار تولید کاهش میزان تولید نسبت به تقاضا و کاهش میزان اشتغال است. کاهش تولید هم در نهایت کاهش میزان عرضه نسبت به تقاضا و افزایش نرخ تورم را به همراه خواهد داشت. یکی دیگر از دلایل کاهش سرمایه‌گذاری مولد افزایش هزینه‌های تولید بر اثر ناامنی اقتصادی و به‌تبع آن، افزایش قیمت و کاهش امکان رقابت است. کاهش سرمایه‌گذاری مولد هم‌چنین از تبعات کاهش امکان پیش‌بینی هزینه‌ها بر اثر ناامنی است. کاهش سرمایه‌گذاری در کالاهای مولد منجر به کاهش توان تولید کالاهای موردنیاز و گسترش واردات شده و به کاهش تقاضا برای نیروی کار و افزایش بیکاری می‌انجامد. تأثیر بر نرخ ارز؛ افزایش تمایل افراد یک کشور به خرید دارایی‌های خارجی به دلیل وجود ناامنی اقتصادی در آن کشور باعث می‌شود تقاضا برای خرید ارزهای خارجی افزایش یافته و در مقابل، تقاضا برای پول داخلی کاهش یابد. در صورتی که نرخ ارز شناور فرض شود، این افزایش تقاضا برای خرید ارزهای خارجی و کاهش تمایل به نگهداری پول داخلی منجر به افزایش قیمت ارز و کاهش ارزش پول ملی می‌شود.

برای بررسی چگونگی تأثیرپذیری رشد اقتصادی از امنیت اقتصادی، می‌توان به بررسی تأثیر امنیت اقتصادی بر متغیرهای مؤثر بر رشد اقتصادی پرداخت. بر این اساس، ناامنی اقتصادی از طرق زیر می‌تواند رشد اقتصادی را در آینده محدود سازد:

ناامنی اقتصادی با کاهش منابع لازم برای سرمایه‌گذاری داخلی، مانع ورود سرمایه‌گذاری خارجی و فناوری جدید همراه آن شده و موجب فرار سرمایه می‌شود. همه این عوامل باعث می‌شود که کشور از ارتقای سطح فعالیت و کسب و کار باز بماند و شکاف تکنولوژی زیاد و رشد بالقوه کاهش یابد.

در شرایط ناامنی اقتصادی، تخصیص منابع در جامعه بنا به دلایل متعدد (از جمله رشد اقتصادی زیرزمینی، شیوع فساد مالی و غیره) بهینه نبوده و از نظر اقتصادی، جامعه در داخل منحنی امکانات تولید حرکت می‌کند؛ نه بر روی آن. در این حالت، از منابع به صورت کامل استفاده نمی‌شود و اشتغال کامل هم تحقق نمی‌یابد و به تبع آن، رشد اقتصادی هم کاهش می‌یابد.

افزایش تمایل شهروندان به نگهداری دارایی‌های خارجی، بر اثر وجود ناامنی اقتصادی از یک طرف و کمبود عرضه به دلیل کاهش توان تولید کشور از طرف دیگر، باعث می‌شود که ذخایر محدود ارزی در راستای تأمین مالی واردات سرمایه‌ای تخصیص نیابد. در نتیجه ارزش خارجی کاهش یافته و با کاهش واردات کالاهای سرمایه‌ای و واسطه‌ای رشد اقتصادی هم کاهش می‌یابد.

تأثیر بر پایه مالیاتی و درآمدهای دولت؛ بر اثر ناامنی اقتصادی حجم اقتصاد زیرزمینی افزایش یافته و میزان سرمایه‌گذاری در اقتصاد کاهش می‌یابد. این پدیده بر پایه‌های مالیاتی دولت اثر منفی گذاشته و باعث کاهش پایه‌های مالیاتی و نیز کاهش درآمدهای دولت می‌شود. در نتیجه در کشورهای که با مازاد بودجه مواجه‌اند، مازاد بودجه کاهش یافته و در کشورهایی که با کسری بودجه مواجه‌اند، کسری بودجه افزایش می‌یابد. یکی دیگر از تبعات منفی کاهش درآمد مالیاتی، کاهش قدرت دولت در حمایت از برنامه‌ریزی‌ها و سیاست‌های اعلام‌شده در عرصه اقتصاد ملی است. این امر باعث کاهش اعتماد مردم به دولت و خدشه‌دار شدن مشروعیت دولت می‌گردد. تأثیر بر توزیع درآمد؛ در اثر ناامنی اقتصادی و افزایش تورم حاصل از آن، میزان درآمد و ثروت فقرا کاهش یافته و فشار بر آن‌ها بیش‌تر می‌شود؛ اما ثروت و درآمد تعداد محدودی از شهروندان که دارایی‌های خود را از کشور خارج کرده‌اند، نه تنها کاهش نمی‌یابد؛ بلکه به واسطه افزایش نرخ ارز در داخل و بازدهی بیش‌تر دارایی‌ها در خارج با افزایش هم روبه‌رو می‌شود. یکی دیگر از متغیرهایی که منجر به افزایش شاخص ناامنی اقتصادی می‌شود، نابرابری در دسترسی به فرصت‌ها و منابع است. ناامنی اقتصادی، نتیجه همین نابرابری بوده و توزیع نامناسب و غیر ناعادلانه منابع و فرصت‌ها در نهایت به توزیع نابرابر درآمد می‌شود؛ به طوری که هر گروهی که منابع و فرصت‌های بهتری را در اختیار دارد، فاصله و شکاف خود را با سایر گروه‌ها و افراد، بیش‌تر می‌کند؛ خود این امر می‌تواند منجر به تقویت ناامنی اقتصادی گردد. به عبارت دیگر، ناامنی اقتصادی از یک طرف می‌تواند ناشی از نابرابری در دسترسی به منابع و فرصت‌ها باشد و از طرف دیگر، بر اثر وجود ناامنی اقتصادی، این نابرابری و توزیع نامتناسب تشدید می‌شود (عزتی و دهقان، ۱۳۸۷).

پیشینه تحقیق

حافظانیا (۱۳۹۵) با عنوان مکران، مروارید فراموش شده سواحل جنوب ایران، به این نتیجه رسید که تنگه هرمز در حال حاضر به عنوان عامل قدرت برای ایران محسوب نمی‌گردد، بلکه عامل ضعف قدرت ملی ایران است. زیرا ایران وابسته‌ترین کشور منطقه به تنگه هرمز است و ۱۰۰ درصد صادرات انرژی فسیلی ایران و بیش از ۸۰ درصد صادرات و واردات آن از طریق مسیر فوق‌الذکر انجام می‌شود. بنابراین در شرایط بروز محاصره دریایی و تهدید امنیت تنگه هرمز، ایران به شدت آسیب‌پذیر خواهد بود. از این‌رو، سواحل جنوب شرق ایران پتانسیل مناسبی برای خروج ایران از تنگنای ارتباطی دریایی محسوب می‌شود. از سوی دیگر، ایران از جهات مختلف با تهدیدات متعدد روبرو است. بنابراین سواحل دریای عمان منطقه امن‌تری جهت خروج نسبی ایران از تهدیدات موجود و تهدیدات مفروض است مشروط بر این که تحولی در ساختار فضایی حمل و نقل کشور بر اساس طرح پیشنهادی انجام پذیرد. توسعه اقتصادی همراه با توسعه ارتباطی، محرکی قوی در

خصوص ایجاد تغییرات اساسی در ساختار اقتصادی و اجتماعی منطقه و به تبع آن کل کشور می‌باشد و ضرورت‌های امنیتی جنوب شرق با کارکردهای منحصر بفرد خود در هنگام بحران، نقش مؤثری در دفاع و به تبع آن در امنیت نظامی کشور خواهد داشت. جوادی ارجمند و همکاران (۱۳۹۵) حلقه ژئوپلیتیک خلیج فارس و امنیت جمهوری اسلامی ایران را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که منطقه خلیج فارس ویژگی‌های یک مجموعه امنیتی را دارا بوده و پیچیدگی‌های این صورت‌بندی، چالش‌ها و فرصت‌هایی را پیش‌روی جمهوری اسلامی ایران قرار می‌دهد.

اعظمی و منش‌طیبه (۱۳۹۱) به بررسی نیروی دریایی راهبردی و توسعه سواحل مکران پرداختند. نتایج حاصل حاکی از آن بود که نیروی دریای راهبردی، نیرویی است که حتی در زمان صلح و بدون درگیری نظامی با کشور تهدید کننده منافع ملی، سعی در اشاعه و گسترش تسلط خود بر رفع هر گونه تهدیدی در این خصوص را داشته باشد. از همین رو، مأموریت نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پس از تبیین آن به‌عنوان یک نیروی راهبردی و همچنین از آنجا که علاوه بر تأمین اهداف نظامی (منافع ملی)، مسئولیت بسیاری از مسائل که حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و تبلیغاتی در صحنه‌های داخلی و خارجی به این نیرو واگذار شد، بسیار دشوارتر و حساس‌تر از گذشته شده است.

عبدالهی (۱۳۹۱) به بررسی نقش سواحل مکران در امنیت منطقه و امنیت کشور و راهکارهای استفاده بهینه از این سواحل پرداخته است. نتایج پژوهش نشان داد که نقش ژئوپلیتیکی سواحل دریای عمان (مکران) را در امنیت منطقه و امنیت کشور واکاوی نموده و راهکارهای استفاده بهینه از این سواحل را با هدف پیشرفت همه‌جانبه منطقه ارائه کند. لذا ابتدا به بررسی موقعیت شرق و جنوب شرق کشور و موقعیت سواحل مکران با تمرکز بر دو استان هرمزگان و سیستان و بلوچستان پرداخته شده است. در ادامه، سازوکارها و قوانین مصوب جمهوری اسلامی در ارتباط با استفاده بهینه از این سواحل در راستای منافع، امنیت و اقتدار ملی آمده است. در پایان نیز فهرستی از نقاط قوت، ضعف، فرصت و تهدیدات موجود در ارتباط با توسعه سواحل مکران برای انجام مطالعات بعدی و سپس راهکارهایی با هدف افزایش ضریب امنیتی این سواحل، ارتقای میزان بهره‌مندی از آن در پیشرفت اقتصادی کشور و تثبیت اقتدار ملی جمهوری اسلامی در منطقه جغرافیایی دریای عمان و اقیانوس هند ارائه شده است.

سیاری و همکاران (۱۳۹۰) به بررسی تعیین الگوی توسعه نقش‌های نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پس از استقرار در سواحل مکران پرداختند. نتایج نشان داد که استقرار نداجا در سواحل مکران، این نیرو را به گونه بدون واسطه در مجاورت اقیانوس هند و تعامل با این محیط جدید قرار می‌دهد. بنابراین دیگر نقش‌هایی که پیش‌تر در خلیج فارس ایفاء می‌نمود برای منطقه استقرار جدید کفایت لازم را نخواهد داشت و لازم است قادر باشد به‌صورت کمینه ۴ دسته نقش را تحت عناوین زیر ایفاء نماید: ۱- نقش‌های نظامی ۲- نقش‌های دیپلماسی (سیاسی) ۳- نقش‌ها انتظامی (پلیسی) ۴- نقش‌های امدادی و بشر دوستانه (مردم یاری).

آستیر و همکاران (۲۰۰۳) به تأثیر توسعه ساحلی بر گسترش زیرساحلی جنوب شرقی مدیترانه در امتداد سواحل قاره‌ای فرانسه پرداختند. نتایج نشان داد، توسعه ساحلی فراوان و چشم‌گیری که در دریای امتداد سواحل مدیترانه جنوب شرقی فرانسه منجر به خسارت‌های فراوان به مناطق زیر ساحلی شده است. در مجموع ۱۸۵ طرح توسعه‌ای که حدود ۱۰۶ کیلومتر از ۶۵۶ کیلومتری سواحل صخره‌ای منطقه پروانس-آپس (pervance-alpes) را تحت پوشش قرار داد. ۳۰/۵۷ کیلومتر مربع تحت پوشش بنادر، سدهای امتداد ساحلی، محل دفن زباله و سواحل مصنوعی (ساخته دست بشر) قرار گرفتند.

چون ساحل این مناطق فلات قاره (کفه دریایی) بسیاری باریکی دارند (انتها حدود ۳۱۴/۷۲ کیلومتر مربع بین صفر و ۲۰ متر) به همین دلیل هر گونه ساخت و ساز در دریا باعث تحلیل این مناطق می‌شود. امروزه ۹۷ درصد مناطق آب‌های کم عمق بین صفر و ۲۰ متر و ۱۴/۵ درصد بین صفر تا ۱۰ متر که تحت پوشش توسعه ساحلی قرار گرفتند به‌طور غیرقابل برگشت (برای همیشه) از بین رفتند.

از جمله نوآوری پژوهش حاضر نقش نیروی دریایی بر امنیت اقتصادی در منطقه جنوب شرق ایران با تأکید بر سواحل مکران می‌پردازد که در هیچ کدام از پژوهش‌های قبلی مشاهده نشد. نتایج این پژوهش می‌تواند الگوی پیشرفت تدوین شده بستر توسعه اقتصادی و اجتماعی سواحل جنوب شرق را فراهم آورد و پیامد آن استقرار زیرساخت‌های مناسب برای توسعه اقتصادی کشور از طریق بهره‌گیری از ظرفیت‌های این سواحل به‌عنوان دروازه طلایی کشور برای ارتباط مستقیم با دریاهای آزاد و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مناسب آن خواهد بود. همچنین مبنایی برای پیگیری و مطالبه‌ی کمی و کیفی پیشرفت توسط مبادی ذربط استانداران و مسئولان سواحل جنوب شرق کشور از دولت نیز باشد. به‌عبارتی دیگر در این پژوهش، قصد نهایی هدف روش‌هایی است که نیروی دریایی با توجه به پتانسیل و توانمندی‌های خود و از طرف دیگر شرایط سواحل مکران بتواند با اجرای آن‌ها سبب رونق اقتصادی منطقه شود. هدف از پژوهش حاضر شناسایی نقش نداجا در توسعه سواحل مکران و بررسی تأثیر آن بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور، تعیین چگونگی تأثیر نداجا در توسعه سواحل مکران، تعیین چگونگی تأثیر نداجا در امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور و تعیین چگونگی تأثیر نداجا در امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور از طریق متغیر میانجی توسعه سواحل مکران می‌باشد. به عبارت دیگر دغدغه ذهنی محققان پاسخگویی به سوالات زیر می‌باشد:

سوال اصلی اول: نداجا در توسعه سواحل مکران چه نقشی دارد؟

سوال اصلی دوم: توسعه سواحل مکران چه تأثیری بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور دارد؟

روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد آمیخته با ترکیبی از دو روش کیفی و کمی انجام شده و از حیث بعد محیط از نوع میدانی و از نظر هدف کاربردی است. بدین‌صورت که در بخش کیفی، مبتنی بر روش تحلیل مضمون و با به‌کارگیری ابزار مصاحبه انجام شده است. با توجه به میدانی و کیفی بودن پژوهش، بهترین و جامع‌ترین ابزار جمع‌آوری اطلاعات، مصاحبه است. روش نمونه‌گیری، هدفمند و گلوله برفی است. ضمن اینکه از مصاحبه‌شونده‌ها خواسته می‌شود تا اطلاعاتی درباره خودشان ارائه دهند، از آن‌ها خواسته شده است تا نمونه‌های آگاه در زمینه موضوع تحقیق را برای انجام مصاحبه بعدی معرفی کنند. انتخاب نمونه‌ها تا زمانی ادامه دارد که کفایت و اشباع داده‌ها حاصل شود و پژوهشگر دریابد که نمونه‌های بعدی، اطلاعات متمایزی در اختیار وی نخواهند گذاشت. بدین رو از خبرگان سازمانی ۷ نفر برای مصاحبه انتخاب شدند. ملاک انتخاب نمونه‌ها، داشتن پشتوانه نظری و عملی در خصوص موضوع پژوهش می‌باشد.

برای تحلیل داده‌های کیفی از تحلیل محتوا استفاده شده است که مراحل مرور داده‌ها، تدوین راهنمای کدگذاری، سازمان‌دهی داده‌ها و طبقه‌بندی و کدگذاری داده‌ها در آن طی شده است تحلیل داده‌ها در این روش از طریق کدگذاری داده‌های کیفی مشتمل بر دو مرحله کدگذاری باز، کدگذاری محوری انجام شد.

در این پژوهش محقق پس از انجام مصاحبه و مکتوب کردن آن‌ها، به صورت جمله به جمله، به دقت بررسی و پیام اصلی یا مفهوم کلیدی مستتر در هر یک از عبارات را استخراج نمود در برخی جمله‌ها، مصاحبه‌شوندگان از اصطلاحاتی استفاده می‌کردند که مستقیماً به‌عنوان یک کد، قابل استفاده بود و در برخی موارد، مفهومی در ورای جملات پنهان بود که محقق با توجه به نیت مشارکت‌کننده، یک مفهوم را به آن نسبت داده و به صورت یک کد اولیه در نظر گرفته است. کدهای اولیه، پس از هر مصاحبه پالایش شده و با توجه به سنجیت و تجانس با سایر کدهای کشف شده، ذیل مفهومی کلان‌تر قرار گرفته است و این فرآیند، بارها و بارها تکرار شد تا پس از پالایش‌های مکرر، کدهای اولیه به مفاهیم و مفاهیم نیز هر یک بر اساس فرآیند تجانس مفهومی، در قالب مفاهیم گسترده‌تر به‌عنوان مقوله سازمان‌دهی شدند و همین‌طور مقولات به‌وجود آمده نیز بر اساس مقایسه مستمر، بر حسب قرابت مفهومی، در سطحی انتزاعی‌تر، در قالب طبقات با یکدیگر تلفیق شدند. پس از تحلیل کلیه مصاحبه‌ها در نهایت، تعداد ۷۸ مفهوم شناسایی شد که پس از پالایش ۵۴ مفهوم، ۳ مقوله مشتمل بر نقش نداجا، توسعه سواحل مکران و امنیت اقتصاد، به‌دست آمد که پس از جرح و تعدیل تعداد این شاخص‌ها به ۴۴ شاخص تعدیل یافت که در ادامه اشاره شده است.

مرحله دوم کدگذاری محوری: در این مرحله مقوله امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور به‌عنوان محور انتخاب و سایر مقوله‌ها به آن ربط داده شدند.

جدول ۱. مصاحبه

محور	کد مصاحبه	کدگذاری باز
نقش نداجا	مشارکت‌کننده ۱۱ و ۵	انجام رزمایشات و مانورهای دوجانبه و چندجانبه
نقش نداجا	۳، ۴، ۱۰، ۹	حضور فعال در آب‌های آزاد، برقراری امنیت، قاچاق سلاح و مهمات، قاچاق سوخت
توسعه سواحل مکران نقش نداجا	۲ و ۳ و ۴ و ۵ و ۱۰	رونق کسب و کار، کسب درآمد، اشتغال‌زایی، تعاملات اقتصادی
نقش نداجا توسعه سواحل مکران	۱ و ۳ و ۴ و ۶ و ۹	احداث مراکز درمانی، تقویت کادر پزشکی
نقش نداجا توسعه سواحل مکران امنیت اقتصادی	۱۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۶ و ۸ و ۹	حضور فعال در آب‌های آزاد، توسعه مراکز آموزشی، مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای دریایی، رونق صنایع دریایی، رونق شیلات، رونق کسب و کار، اشتغال‌زایی، احداث اسکله، احداث فرودگاه، خدمات فرودگاهی
توسعه سواحل مکران نقش نداجا	۱ و ۲ و ۳ و ۴ و ۷ و ۹ و ۵	رونق اقتصادی، امنیت دریایی، قدرت نظامی، روابط بین‌المللی تبادلات کالاهای تجاری با کشورهای همسایه، ارتباط صلح و دوستی با کشورهای همسایه
امنیت اقتصادی نقش نداجا	۲ و ۳ و ۴ و ۷ و ۹ و ۱۱	امنیت صادرات و واردات، تداوم مبادلات اقتصادی و تجاری بدون وابستگی به تنگه هرمز
نقش نداجا امنیت اقتصادی	۱ و ۴ و ۶ و ۸ و ۳	حضور فعال در آب‌های آزاد، برقراری امنیت خطوط مواصلاتی تأمین امنیت خطوط کشتیرانی و نفت‌کش، مقابله با دزدان دریایی
نقش نداجا توسعه سواحل مکران	۳ و ۴ و ۶ و ۸ و ۱۰	همیاری، مردم یاری، مدیریت بحران، حس نوع‌دوستی

محور	کد مصاحبه	کدگذاری باز
نقش نداجا	۱۰۹۵۰۸۰۹ و ۳	روابط دیپلماسی، کمک به کشورهای دوست، انجام مانور و رزمایش به کشورهای دوست
امنیت اقتصادی	۲ و ۳ و ۴ و ۷	جذب سرمایه‌گذار خارجی، روابط بین‌المللی دیپلماسی
توسعه سواحل مکران	۱ و ۴ و ۷ و ۸ و ۹ و ۱۱	اختلافات قومی، قاچاق و مواد مخدر، فقدان بازار کار داخلی، فقر فرهنگی حاکم بر منطقه، محرومیت‌های اجتماعی، شکاف‌های مذهبی
امنیت اقتصادی	۳ و ۴ و ۶ و ۹ و ۱۰	قاچاق کالا، سوخت، مواد مخدر و سلاح و مهمات
توسعه سواحل مکران	۳ و ۴ و ۱۱	احداث و تکمیل خطوط ارتباطی ریلی، جاده‌ای، هوایی و دریایی
امنیت اقتصادی	۲ و ۳ و ۶ و ۱۰	هزار هکتار زمین‌های حاصلخیز در عقبه سواحل مکران، امکان مهاجرت
توسعه سواحل مکران	۱ و ۴ و ۷ و ۹	خلاً جمعیتی در منطقه، پراکندگی کانون‌های زیستی امنیت پایدار، توسعه صنعت کشاورزی، حمل و نقل، تجارت دریایی، امنیت انتقال انرژی، شیلات و منابع دریایی، گردشگری

جدول ۲. سنجش بارهای عاملی

بار عاملی	گویه/شاخص	ردیف
۰/۴۸۱	به نظر شما نداجا تا چه میزان در تأمین امنیت سرمایه‌گذاری شیلات در سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۱
۰/۴۶۷	به نظر شما نداجا تا چه میزان در توسعه کشاورزی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۲
۰/۵۶۹	به نظر شما نداجا تا چه میزان در توسعه صنعت منطقه سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۳
۰/۵۸۷	به نظر شما نداجا تا چه میزان در توسعه زیرساخت‌های بندری منطقه اثرگذار بوده است؟	۴
۰/۵۶۷	به نظر شما نداجا تا چه میزان در ناوگان‌های تجاری منطقه سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۵
۰/۵۳۱	به نظر شما نداجا تا چه میزان در توسعه زیرساخت‌های ورزشی دریایی در منطقه سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۶
۰/۴۶۳	به نظر شما نداجا تا چه میزان در ترویج فرهنگ دریایی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۷
۰/۶۱۲	به نظر شما نداجا تا چه میزان در مراکز آموزشی فنی و حرفه‌ای دریایی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۸
۰/۶۰۸	به نظر شما نداجا تا چه میزان در توسعه اماکن تفریحی دریایی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۹
۰/۵۴۰	به نظر شما نداجا تا چه میزان در جذب گردش‌تران دریایی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۱۰
۰/۶۵۶	به نظر شما نداجا تا چه میزان در مراکز آموزش‌های دریایی سواحل مکران اثرگذار بوده است؟	۱۱
۰/۴۹۰	به نظر شما نداجا تا چه میزان در معرفی و برجسته‌سازی سواحل مکران در رسانه اثرگذار بوده است؟	۱۲
۰/۵۸۹	نداجا تا چه اندازه توانسته است در ایجاد وحدت و همبستگی ملی در بین مردم منطقه اثرگذار باشد؟	۱۳
۰	امنیت اقتصادی	
۰/۷۲۵	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در حداقل‌سازی محرومیت‌های آن منطقه مکران اثرگذار بوده است؟	۱۴
۰/۵۶۵	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در تأمین امنیت تجارت خارجی آن منطقه اثرگذار بوده است؟	۱۵
۰/۳۹۱	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در پایین بودن نرخ تورم اثرگذار بوده است؟	۱۶
۰/۵۳۴	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در تأمین امنیت واردات و کالاهای اساسی از جمله مواد غذایی و دارویی اثرگذار بوده است؟	۱۷

ردیف	گویه/شاخص	بار عاملی
۱۸	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در رقابتی بودن اقتصاد کشور کمک می‌کند؟	۰/۶۵۶
۱۹	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان موجب بهره‌وری نیروی کار و سرمایه می‌گردد؟	۰/۶۲۲
۲۰	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در کاهش شاخص بیکاری اثرگذار است؟	۰/۶۵۲
۲۱	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان موجب کاهش هزینه‌های اجاره مسکن و غیره می‌شود؟	۰/۲۳۴
۲۲	به نظر شما توسعه سواحل مکران تا چه میزان در کاهش هزینه‌های سلامت جامعه اثرگذار است؟	۰/۵۶۳
به نظر شما هر یک از نقش‌های ذیل تا چه میزان در توسعه سواحل مکران اثرگذار بوده است؟		
۲۳	انجام رزمایشات و مانورهای دوجانبه و چندجانبه	۰/۴۰۲
۲۴	انجام عملیات پشتیبانی از صلح	۰/۴۳۷
۲۵	انجام تعاملات آموزشی با کشورهای دوست و همسایه	۰/۵۸۰
۲۶	انجام عملیات تخلیه غیرنظامیان در مواقع بحرانی	۰/۷۴۴
۲۷	حضور مؤثر و فعال در آب‌های آزاد	۰/۶۴۴
۲۸	انجام بازرسی و تفتیش در دریا از شناورهای مظنون	۰/۶۶۴
۲۹	انهدام هرگونه تهدید دریا پایه	۰/۶۹۶
۳۰	انجام عملیات ضد هوایی بر علیه تهدیدات منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای	۰/۴۸۰
۳۱	محافظت از سرمایه و منابع دریایی کشور	۰/۶۷۷
۳۲	ارائه همکاری به ارگان‌های دریایی در صورت نیاز	۰/۵۸۶
۳۳	برقراری امنیت خطوط مواصلاتی (اسکورت کشتی‌های تجاری و نفت‌کش)	۰/۶۵۵
۳۴	ایفای نقش‌های امدادی در شرایط بحران و حوادث غیرمترقبه (بلایای طبیعی-سیل-زلزله و ..)	۰/۶۶۵
۳۵	مبارزه با قاچاق سوخت	۰/۶۲۰
۳۶	قاچاق سلاح و مهمات مبارزه با	۰/۷۱۰
۳۷	ایجاد پایگاه امنیتی جهت مقابله با دزدان دریایی	۰/۶۲۲
۳۸	عملیات احداث و توسعه اسکله دریایی	۰/۶۷۵
۳۹	ایجاد و توسعه مراکز بهداشتی و درمانی و بیمارستان‌ها و درمانگاه‌ها	۰/۴۹۱
۴۰	ایجاد زمینه مناسب جهت مهاجرت معکوس	۰/۴۱۲
۴۱	احداث مدارس و مراکز آموزشی در منطقه	۰/۴۴۸
۴۲	احداث فرودگاه منطقه	۰/۵۵۶
۴۳	احداث پل و راه‌های بین‌شهری منطقه	۰/۵۷۹
۴۴	کاهش و جلوگیری آلودگی زیست‌محیطی در دریا	۰/۵۵۶

در بخش کیفی برای حصول اطمینان از روایی پژوهش یا به عبارتی دقیق بودن یافته‌ها از روش سه سویه‌نگری پژوهشگر، مشارکت‌کنندگان، یا خوانندگان گزارش پژوهش به شرح ذیل استفاده می‌شود:

الف- تطبیق توسط مشارکت‌کنندگان: یعنی در این مرحله مشارکت‌کنندگان کدگذاری محوری را بازبینی و نظر خود را در ارتباط با آن ابراز می‌کنند.

ب- بررسی همکار: ۵ تن از اساتید و صاحب‌نظران نسبت به بررسی یافته‌ها و اظهارنظر درباره مرحله کدگذاری محوری خواهند پرداخت.

ج- به‌طور هم‌زمان از مشارکت‌کنندگان در تحلیل و تفسیر داده‌ها استفاده می‌شود.

بخش کمی پژوهش برای آزمون مدل ایجادشده در بخش کیفی انجام‌شده است. جامعه آماری در بخش کمی پژوهش شامل کلیه افسران ارشد نداجا که بر اساس آمار به تعداد ۳۰۰ نفر بوده که با استفاده از روش تصادفی و با استفاده از جدول کرجسی و مورگان، حجم نمونه ۱۸۶ نفر در نظر گرفته شد. در بخش کمی برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته مبتنی بر مصاحبه‌های انجام‌شده در بخش کیفی، بهره گرفته شده است.

در این پژوهش برای بررسی روایی صوری و محتوایی توسط استاد راهنما و چند تن از اساتید دیگر تأیید گردیده است. ولی برای بررسی روایی سازه از تحلیل عاملی تأییدی با استفاده از نرم‌افزار پی ال اس استفاده نموده است.

روایی سازه به دو دسته همگرا و واگرا تقسیم می‌شود:

همگرا: اثبات رابطه همگرایی بین دو متغیر به‌طوری‌که در تئوری نیز تأیید شود. واگرا: در این روش (بارهای عاملی متقابلی (۱). میزان همبستگی بین شاخص‌های یک سازه با آن سازه و میزان همبستگی بین شاخص‌های یک سازه با شاخص‌های دیگر مقایسه می‌شود. در صورتی‌که مشخص شود میزان همبستگی بین یک شاخص با سازه دیگری غیر از سازه خود بیش‌تر از میزان همبستگی آن شاخص با سازه مربوط به خود است، روایی واگرای مدل زیر سؤال می‌رود (داوری و رضازاده، ۱۳۹۵). روایی همگرایی پژوهش حاضر در جدول ۳ ارائه شده است.

پایایی پرسشنامه از سه طریق سنجش بارهای عاملی، آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی CR بررسی می‌گردد که مقادیر بالای ۰/۴ برای بارهای عاملی و مقادیر بالای ۰/۷ در مورد دو معیار آلفای کرونباخ و پایایی ترکیبی بیانگر پایایی قابل قبول هست. ذکر این نکته ضروری است که CR در مدل‌سازی معادلات ساختاری معیار بهتری از آلفای کرونباخ به‌شمار می‌رود. به‌دلیل این‌که در محاسبه ضریب آلفای کرونباخ در مورد هر سازه، تمامی شاخص‌ها با اهمیت مساوی در محاسبات وارد می‌شوند در حالی‌که برای محاسبه CR، شاخص‌ها با بار عاملی بیش‌تر اهمیت زیادتری دارند. این موضوع موجب می‌شود که مقادیر سازه‌ها معیار واقعی‌تر و دقیق‌تری نسبت به آلفای کرونباخ آن‌ها باشد (داوری، رضازاده: ۱۳۹۵). در این پژوهش از دو روش برای ارزیابی پایایی استفاده شده است.

چون ضرایب به‌دست‌آمده برای کل پرسشنامه‌ها بزرگ‌تر از ۰/۷ است لذا پایایی پرسشنامه تأیید می‌گردد.

جدول ۳. نتایج معیار روایی همگرا

متغیرهای مکنون	میانگین واریانس استخراجی AVE>0. 5	ضریب آلفای کرونباخ (ALPHA>0/7)	ضریب پایایی ترکیبی (CR>0/7)
امنیت اقتصادی	۰/۵۹	۰/۷۴	۰/۸۱
نقش نداجا	۰/۵۵	۰/۹۱	۰/۹۲
توسعه سواحل مکران	۰/۵۰	۰/۸۰	۰/۸۵

در این پژوهش به منظور تعیین نوع آزمون و تجزیه و تحلیل سوالات به صورت ذیل اقدام گردیده است: در جدول ۱، مصاحبه و در جدول ۲ نیز سنجش بار عاملی ارائه شده است. در این پژوهش نه میزان (σ) سطح معنی داری مشخص بود و نه جامعه دارای توزیع نرمال هست. مقدار σ به خاطر تنوع داده‌ها ۵ درصد لحاظ شده است که نشان می‌دهد از هر ۱۰۰ بار آزمون پنج بار احتمال ارتکاب خطای نوع اول وجود دارد.

هم‌چنین با توجه به قضیه حد مرکزی که بیان می‌کند نمونه‌های با حجم بزرگ‌تر از ۳۰، دارای توزیع تقریباً نرمال هستند، لذا فرض بر نرمال بودن داده‌ها قرار داده شد و بر همین اساس چون توزیع t برای مقادیر $n > 30$ تقریباً منطبق می‌گردد، لذا از توزیع t برای تجزیه و تحلیل داده‌های آماری بر اساس مدل‌سازی معادلات ساختاری استفاده گردید. مدل‌سازی معادلات ساختاری یکی از روش‌های آماری است که با استفاده از یک سری معادلات ساختاری روابط متغیرها را تجزیه و تحلیل کرده و امکان مفهوم‌سازی تئوری‌های پژوهش را با استفاده از داده‌ها در قالب مدل‌های ترسیم شده برای محقق فراهم می‌کند. رویکرد PLS یکی از رویکردهای معادلات ساختاری است که در این پژوهش از این رویکرد جهت تحلیل مدل ارائه شده استفاده شده است. الگوریتم تحلیل مدل‌ها در روش (PLS حداقل مربعات جزئی). شامل دو مرحله هست:

الف) مرحله اول برازش مدل‌ها را مورد بررسی قرار می‌دهد

ب) مرحله دوم نسبت به آزمودن فرضیه‌ها می‌پردازد. این مرحله خود شامل سه بخش به شرح مراحل ذیل است.

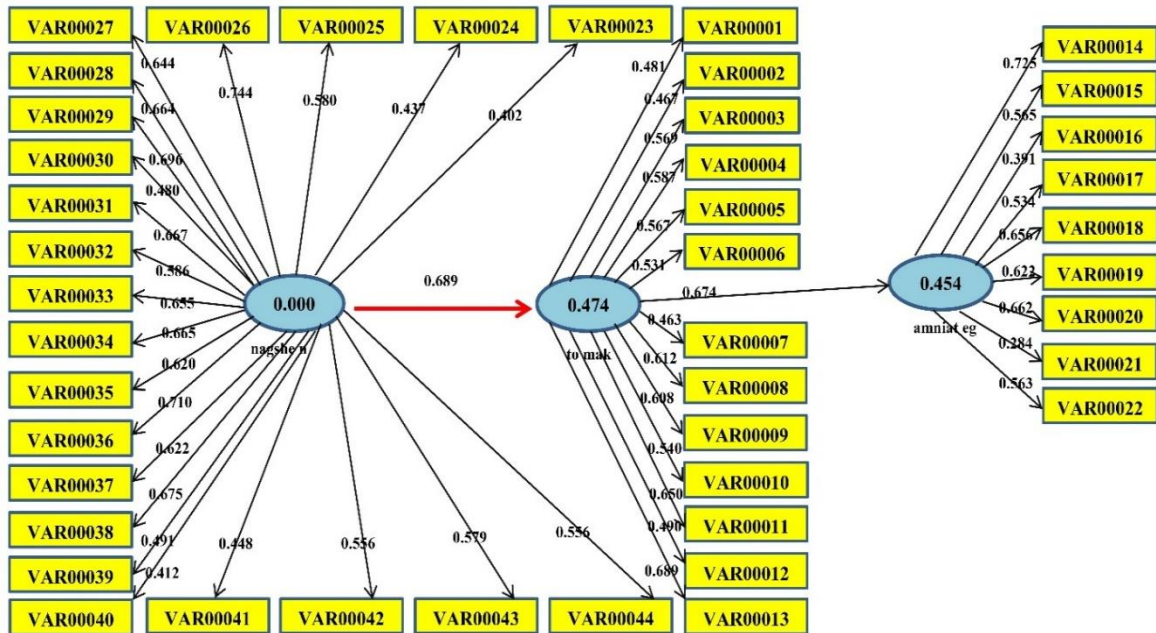
۱- بخش مربوط به مدل‌های اندازه‌گیری: این بخش شامل پایایی شاخص‌ها (ضریب بارهای عاملی، آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی، مقادیر اشتراکی)، روایی همگرا (ضریب AVE سازه‌ها) می‌باشد.

۲- بخش ساختاری: این بخش مشتمل بر ضرایب معنی‌داری (Z) مقادیر (t -value)، معیار R-Square یا R^2 ، معیار اندازه تأثیر، معیار Q2، معیار Redundancy هست.

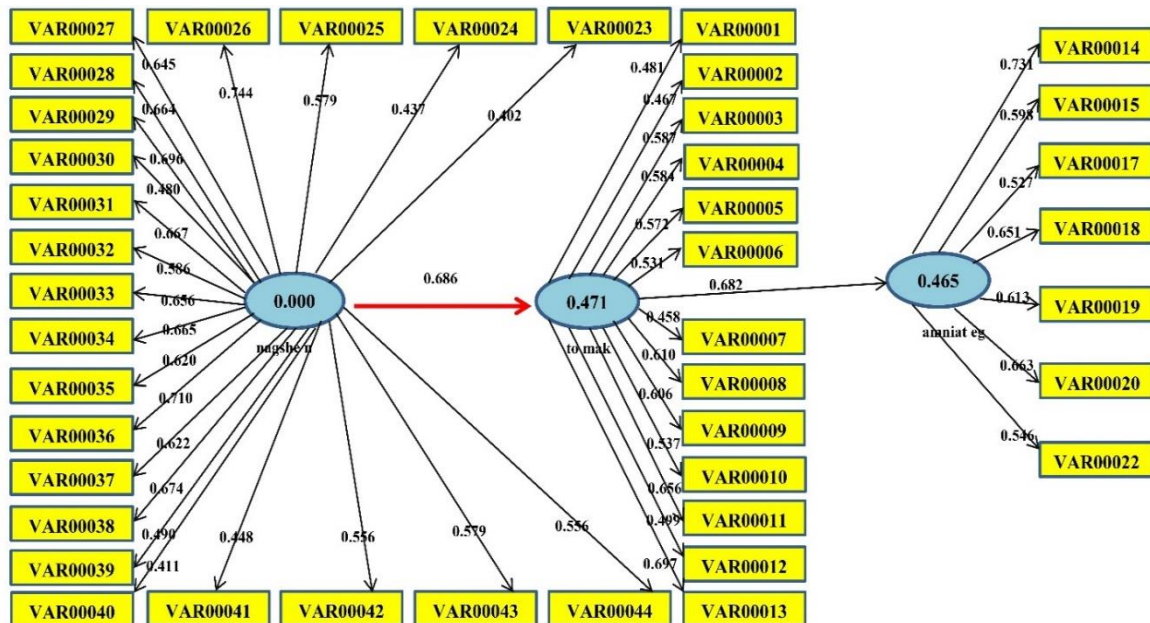
۳- بخش کلی مدل (اندازه‌گیری و ساختاری): این بخش شامل معیار GOF هست.

در این پژوهش متغیرهای مستقل عبارتند از: نقش نداجا، توسعه سواحل مکران. متغیر وابسته: امنیت اقتصادی توسعه سواحل مکران و امنیت جنوب شرق آسیا. متغیر میانجی: توسعه سواحل مکران می‌باشد.

نمودار قبل و بعد از حذف گویه‌های کم‌تر از ۰/۴ در شکل‌های ۱ و ۲ ارائه شده است. مقدار ملاک برای مناسب بودن ضرایب بارهای عاملی، ۰/۴ هست. نتایج شکل ۱ نشان داد که به غیر از گویه‌های ۱۶ و ۲۱ دارای بار عاملی بیش‌تر از ۰/۴ هست که نشان از مناسب بودن معیار است.

شکل ۱. نمودار قبل از حذف گویه‌های کم‌تر از ۰/۴

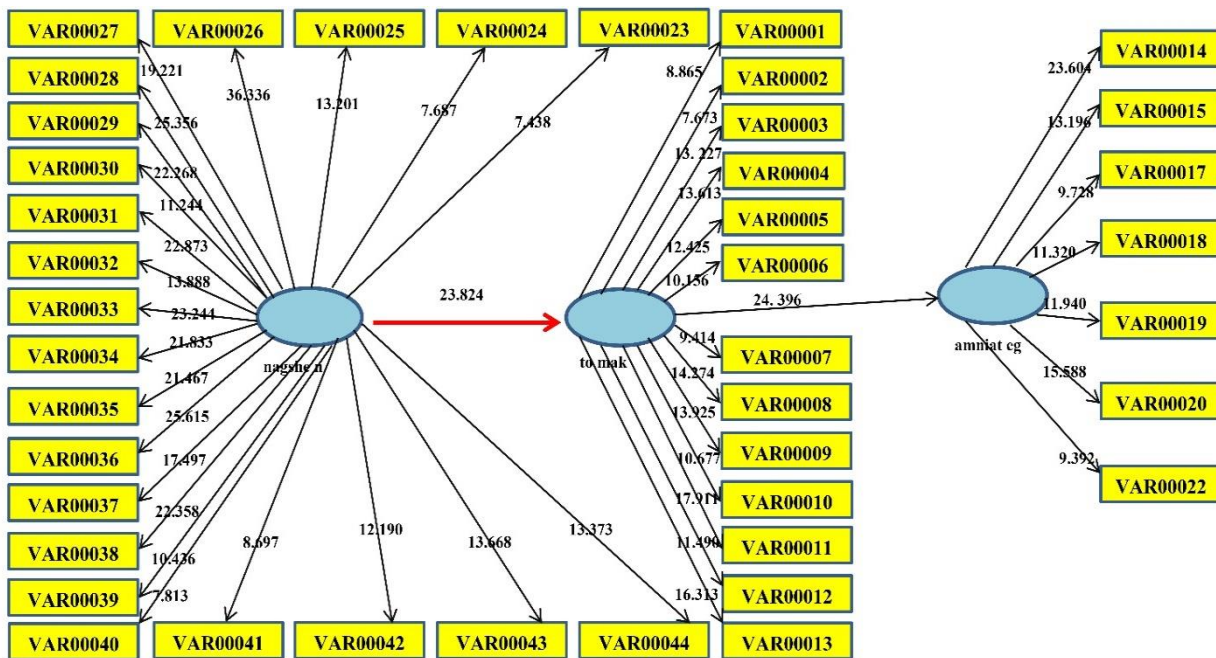
شکل ۲. نمودار بعد از حذف گویه‌های کم‌تر از ۰/۴

برازش مدل ساختاری

مطابق با الگوریتم تحلیل داده‌ها در روش PLS بعد از بررسی برازش مدل‌های اندازه‌گیری نوبت به برازش ساختاری پژوهش رسید. بخش مدل ساختاری برخلاف مدل‌های اندازه‌گیری، به سوالات (متغیرهای آشکار) کاری ندارد و تنها متغیرهای پنهان همراه با روابط بین آن‌ها را بررسی می‌کند. که معیارهای ارزیابی به شرح ذیل است.

الف) ضریب معنی‌داری Z

معیار اول از بررسی برازش مدل ساختاری ضرایب معنی‌داری Z است با توجه به مدل اجرا شده، مقدار t در سطح اطمینان ۹۵ درصد در تمام متغیرها بیش‌تر از ۱/۹۶ است بنابراین مناسب بودن مدل مورد تأیید قرار می‌گیرد شکل (۳) و جدول (۴).

شکل ۳. برازش مدل ساختاری پژوهش بر مبنای ضریب معنی‌داری Z

جدول ۴. نتایج معیار R^2 برای بررسی برازش مدل ساختاری

متغیرهای مکنون	R2-R Square
توسعه سواحل مکران	۰/۴۷۱۲۴۱
امنیت اقتصادی	۰/۴۶۴۷۳۴
نقش نداجا	-
R2-R Square	متغیرهای مکنون
۰/۴۷۱۲۴۱	توسعه سواحل مکران
۰/۴۶۴۷۳۴	امنیت اقتصادی
-	نقش نداجا

(ب) معیار R^2 - R SQUERES

دومین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری در یک پژوهش، ضرایب R^2 مربوط به متغیرهای پنهان درون‌زای (وابسته) مدل است. R^2 معیاری است که نشان از تأثیر یک متغیر برون‌زا بر یک متغیر درون‌زا دارد و سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به‌عنوان ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 در نظر گرفته می‌شود که در این پژوهش مقدار R^2 برای متغیرها برابر جدول ۹ متوسط و قوی می‌باشد.

(پ) برازش مدل کلی (معیار GOF^1)

این معیار مربوط به بخش کلی مدل‌های معادلات ساختاری است. بدین معنی که توسط این معیار، محقق می‌تواند پس از بررسی برازش بخش اندازه‌گیری و بخش ساختاری مدل کلی پژوهش خود، برازش بخش کلی را نیز کنترل نماید. معیار GOF طبق رابطه زیر محاسبه شد که در آن $Communalities$ نشانه میانگین مقادیر اشتراکی و $\overline{R^2}$ نیز مقادیر R Squares سازه‌های درون‌زای مدل است.

$$GOF = \sqrt{\overline{Communalities} * R^2}$$

جدول ۱۰. نتایج معیار GOF برای بررسی برازش بخش کلی مدل ساختاری

متغیرهای مکنون	communality	R^2	GOF
توسعه سواحل مکران	۰/۳۰۶۶۲۱	۰/۴۷۱۲۴۱	۰/۳۸۰۱۲۱
امنیت اقتصادی	۰/۳۸۶۷۷۰	۰/۴۶۴۷۳۴	۰/۴۲۳۹۶۳
نقش نداجا	۰/۳۵۳۰۷۱	-	-

سه مقدار ۰/۱، ۰/۲۵ و ۰/۳۶ به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF است. از آنجا که مقدار GOF در این پژوهش برابر اطلاعات جدول ۱۰ با مقدار ۰/۳۸ و ۰/۴۲ بوده و از مقدار ۰/۳۶ بیش تر است

بحث و نتیجه گیری

سواحل بکر مکران با داشتن موقعیت جغرافیایی ممتاز می تواند در زمینه نیل به اهداف نظامی دریایی مورد بهره برداری قرار گیرد. البته از طرفی دیگر، توسعه این سواحل و ایجاد شرایطی جهت برقراری امنیت اقتصادی در آن بی شک موجب تقویت قدرت ملی خواهد شد. در این پژوهش هدف این بود که نداجا با توجه به توانمندی و امکانات در اختیار چگونه می تواند در توسعه سواحل دریایی مکران و امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور نقش آفرینی کند؟ این پژوهش به لحاظ نقش بسیار مهمی که موقعیت خاص سرزمین های ساحلی مکران و قرار گرفتن در مسیر دسترسی به آب های آزاد جهان، جایگاه ویژه ای برای گسترش مبادلات منطقه ای و بین المللی را برای کشور ایران فراهم نموده است از اهمیت خاصی می تواند برخوردار باشد. پتانسیل های ارتباطی حمل و نقل دریایی و اقتصادی از جمله ایجاد درآمد ارزی از طریق توسعه صادرات، ایجاد فرصت های جدید اشتغال و درآمد برای شهروندان آن منطقه، جذب سرمایه های خارجی و انتقال فناوری، کسب و ارتقاء مهارت های نیروی کار و مدیریت فنی و بازرگانی و اولویت های امنیتی، وجود منابع غنی دریایی، وجود مرزهای آبی و خشکی، این منطقه را کانون رشد و توسعه کشور قرار می دهد که غفلت از آن سبب ایجاد چالش در سیستم اقتصادی و ارتباطات کشور در سطح ملی، منطقه ای و بین المللی می گردد.

با نگاهی اجمالی به وضعیت سرزمین های ساحلی مکران این مهم به ذهن متبادر می شود که علی رغم ارزش حیاتی این منطقه به لحاظ امنیتی، اقتصادی و سیاسی، متأسفانه توجه کافی به عناصر مربوط به توسعه امنیت اقتصادی از طریق توسعه دیگر عناصر قدرت ملی نگردیده است و یا اقدامی صورت نگرفته است.

پس از شناسایی مؤلفه های نقش نداجا و توسعه سواحل مکران و امنیت اقتصادی سه فرضیه مطابق با سؤالات پژوهش به صورت ذیل مطرح گردید:

۱- نداجا با احداث مراکز آموزشی تخصص های دریایی و فنی و حرفه ای دریایی و همچنین احداث زیر ساخت های بندری بر توسعه سواحل مکران تأثیر دارد.

۲- مؤلفه های توسعه سواحل مکران از قبیل (توسعه زیرساخت های شیلات، ایجاد و توسعه زیرساخت های حمل و نقل دریایی، جاده ای، ایجاد و توسعه استخراج و اکتشاف در دریا، ایجاد ظرفیت سرمایه گذاری خارجی) بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور از طریق حداقل سازی محرومیت های منطقه، کاهش هزینه های سلامت و اشتغال زایی و رونق کسب و کار تأثیر دارد.

۳- نداجا با برقراری اسکورت و امنیت خطوط مواصلاتی، انهدام هر گونه تهدید دریا پایه، تخلیه غیر نظامیان در شرایط بحرانی بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور تأثیر دارد.

برای تحلیل فرضیات فوق ابتدا نسبت به اخذ برازش مدل اندازه گیری و مدل ساختاری مدل با کمک نرم افزار اقدام شد که دو شاخص به علت پایین بودن از حد استاندارد حذف گردید و نتایج فرضیه اول حاکی از آن بود که فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد تأیید می شود با مقدار آماره ۲۳/۸ و مقدار ضریب ۶۸ درصد بر توسعه سواحل مکران تأثیر دارد و به عبارتی

نقش نداجا ۶۸ درصد از توسعه سواحل مکران را تبیین می‌نماید که این نتیجه با نتایج تحقیقات سیاری و همکاران (۱۳۹۰) تعیین الگوی توسعه نقش‌های نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران پس از استقرار در سواحل مکران همخوانی دارد.

توسعه سواحل مکران چه تأثیری بر امنیت اقتصادی جنوب شرق کشور ایران دارد؟ نتایج تحلیل این فرضیه نشان داد که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد با مقدار آماره $۲۴/۴$ و مقدار ضریب ۶۹ درصد قابل تأیید است به عبارتی توسعه سواحل مکران ۶۹ درصد از مقدار امنیت اقتصادی را تبیین می‌نماید.

نتایج تحلیل فرضیه سه نشان می‌داد که این فرضیه در سطح اطمینان ۹۵ درصد با مقدار آماره $۲۱/۵۹$ و مقدار ضریب $۰/۳۶$ درصد قابل تأیید است به عبارتی توسعه سواحل مکران ۳۶ درصد از مقدار امنیت اقتصادی را تبیین می‌نماید.

با توجه به پژوهش انجام شده و مطابق فرضیه اول و نظر به بار عاملی هر گویه مشخص گردید نداجا از طریق احداث مراکز آموزش‌های تخصصی و فنی حرفه‌ای دریایی در سواحل مکران می‌تواند نقش بسزایی در توسعه این سواحل داشته باشد در این بخش دو گویه آموزش‌های تخصصی دریایی و آموزش‌های فنی و حرفه‌ای دریایی و ایجاد زیرساخت‌های بندری دارای بالاترین بار عاملی به ترتیب مقدار $۰/۶۵$ و $۰/۶۱$ و $۰/۵۸$ گردیدند.

با توجه به پژوهش انجام شده و مطابق با فرضیه دوم مؤلفه‌های توسعه سواحل مکران از قبیل گویه‌های حداقل‌سازی محرومیت‌های منطقه، رقابتی شدن اقتصاد، اشتغال‌زایی و بهره‌وری نیروی کار، و کاهش هزینه‌های سلامت دارای بیش‌ترین بار عاملی به ترتیب $۰/۷۲$ ، $۰/۶۵$ ، $۰/۶۵$ ، $۰/۶۲$ و $۰/۵۶$ بر امنیت اقتصادی منطقه تأثیرگذار می‌باشند. همچنین مطابق فرضیه سوم گویه‌های تخلیه غیر نظامیان در مواقع بحرانی، انهدام هر گونه تهدید دریا پایه، برقراری امنیت خطوط مواصلاتی، دارای بیش‌ترین بار عاملی به ترتیب $۰/۷۴$ ، $۰/۷۱$ ، $۰/۶۹$ و $۰/۶۵$ گردیدند.

پیشنهادات کاربردی

الف) نداجا

برگزاری همایش‌های معتبر ملی و بین‌المللی در سواحل مکران به منظور حضور اساتید و مسئولین و همچنین برجسته‌سازی سواحل مکران در رسانه‌های ملی و بین‌المللی که زمینه جذب گردشگر و سرمایه‌گذار را در منطقه فراهم خواهد نمود.

- بهره‌برداری از امکانات و تسهیلات در اختیار نیرو جهت ارائه خدمات رفاهی و درمانی برای ساکنین منطقه به گونه‌ای که بر مأموریت نداجا آسیب وارد ننماید.
- مشارکت نداجا در ایجاد و توسعه زیرساخت‌ها و مراکز پیش‌گیری، بهداشتی درمانی، استاندارد (بیمارستان، درمانگاه، خانه بهداشت و ...)
- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل دریایی شامل اسکله، بارانداز، بندرگاه، لنگرگاه، و غیره (در ابعاد محلی، هاب منطقه‌ای و هاب جهانی)
- توزیع بسته‌های فرهنگی و حمایتی در بین ساکنین محل
- تقویت شاخص‌های دفاعی و امنیتی و افزایش احساس امنیت و ایمنی عمومی به منظور کسب اطمینان برای زیست و فعالیت در چارچوب طرح آمایش منطقه جنوب شرق

(ب) دولت

- ایجاد و توسعه زیرساخت‌های آب (برای مصارف آشامیدنی، بهداشت، نظافت و غیره) ایجاد و توسعه زیرساخت‌های برق (خانگی، تجاری و صنعتی) و توسعه زیرساخت‌های شبکه‌ها و پساب‌های شهری (خانگی، تجاری صنعتی) ایجاد و توسعه زیرساخت‌های حمل و نقل عمومی ایجاد و توسعه زیرساخت‌های صادرات آزاد (بندرها و آزاد تجاری و صنعتی) ایجاد زیرساخت‌های حمل و نقل هوایی شامل فرودگاه (ملی و بین‌المللی) ایجاد صنایع سبک و کارخانه‌ها و صنایع تکمیلی و تبدیلی در منطقه سیستان و بلوچستان و هرمزگان به‌منظور کاهش بیکاری و ایجاد اشتغال.
- سرمایه‌گذاری در بخش کشاورزی با محصولات پربازده در منطقه سیستان و بلوچستان و هرمزگان به‌عنوان عقبه سواحل مکران به‌منظور ایجاد اشتغال و جلوگیری از مهاجرت.
- تقویت توان دفاعی، انتظامی، امنیتی منطقه شرق و جنوب شرق کشور با مشارکت نادجا به‌عنوان زیربنای توسعه منطقه؛ حتی در صورت محقق شدن امنیت خود به‌تنهایی باعث فرار سرمایه از منطقه شده و تحقق طرح توسعه محور شرق و جنوب شرق را با چالش‌های جدی ژئوپلیتیکی روبه‌رو خواهد ساخت.
- با مشارکت نادجا شناسایی سواحل و آب‌راه‌ها تهدید در منطقه و اعمال طرح‌های دفاعی

منابع و مأخذ:

- اعظمی، هادی، طیبه منش، فرشته، (۱۳۹۱). نیروی دریایی راهبردی و توسعه سواحل مکران، همایش ملی سواحل مکران، دانشگاه دریانوردی و علوم دریایی.
- جوادی ارجمند، محمدجعفر، شبانیان‌فرد، محمد، دهدار، محمد مهدی (۱۳۹۵). حلقه ژئوپلیتیک خلیج فارس و امنیت جمهوری اسلامی ایران؛ فرصت‌ها و چالش‌ها؛ چهارمین همایش دو سالانه بین‌المللی خلیج فارس، تاریخ، فرهنگ و تمدن.
- حافظ نیا، محمدرضا. کاویانی‌راد، مراد (۱۳۸۸). افق‌های جدید در جغرافیای سیاسی، تهران. سمت. ص ۲۰۶.
- حافظ‌نیا، محمدرضا (۱۳۹۵). مکران، مروارید فراموش شده سواحل جنوب ایران، اولین همایش ملی فرآوری پتانسیل‌های ژئوپلیتیکی توسعه در کرانه‌های اقیانوسی جنوب شرق ایران، رهیافتی نوین برای پیوند اقتصاد ملی با اقتصاد جهانی در راستای اقتصاد مقاومتی.
- سیاری، حبیب‌الله، خانزادی، حسین. شفیعی، هادی (۱۳۹۰). تعیین الگوی توسعه نقش‌های نیروی دریایی ارتش ج. ا. ایران پس از استقرار در سواحل مکران، همایش ملی سواحل مکران و اقتدار دریایی ج. ا. ایران.
- عبدالهی، علی (۱۳۹۱). نقش سواحل مکران در امنیت منطقه و امنیت کشور و راهکارهای استفاده بهینه از این سواحل، اولین همایش ملی توسعه سواحل مکران و اقتدار دریایی جمهوری اسلامی ایران، بهمن ماه.
- عزتی، مرتضی. دهقان، محمدعلی (۱۳۸۷). امنیت اقتصادی در ایران. تهران: مرکز پژوهش‌های مجلس.
- فیضی، رضا، (۱۳۹۰). بررسی ظرفیت‌های جغرافیای نظامی کرانه‌های شمالی دریای عمان، (در) مجموعه مقالات همایش جغرافیا، توسعه، دفاع و امنیت در جنوب شرق کشور، دانشگاه امام حسین.

کریمی پور، یدالله (۱۳۸۱). تحلیل ژئوپولیتیکی نواحی بحرانی سیستان و بلوچستان، دانشنامه دکتری، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.

Meinesz, A., lefevere, J.R., Astier, J.M., (2003). Impact of coastal development on the infralittoral zone a long the southeastern Mediterranean shore of continental France. *Marin Pollution Bulletin*, 23, 343-347.